ústav pro studium
totalitních režimů

Newsletter

prosinec 2024

STŘEŽÍME A PROSAZUJEME SOCIALISTICKOU ZÁKONNOST
GE STA PO
Gulag a Československo: (3) Válk
Behaltet diesen Brief als Andenken an mich
NA CVIČIŠTI SS
Tomáš Zouzal
ZÁPAD MUSÍ BÝT ZNIČEN
Jan Horník
Putin naplňuje Duginovy mesianistické vize
ZAKÁZANÁ VÝSTAVA 77
Holokaust a majetková perzekuce Romů v Protektorátu Čechy a Morava
NA NITKÁCH 1968
SKRYTÁ CÍRKEV A TAJNÁ SVĚCENÍ
Velký teror na Ukrajině 1937–1938: perzekuce české menšiny
Великий терор в Україні 1937–1938 рр.: переслідування чеської меншини
„Takový socialismus nechceme"

Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu
I.
III.
II.
IV.
paměť a dějiny
JUDAICA BOHEMIAE LVIII
„ABYCHOM NEBYLI ČTYRIČÁTÍ NA SVĚTĚ.“ ČESKOSLOVENSKÝ STÁTEM ŘÍZENÝ DOPING A JEHO PRAMENY
VÍT POLÁČEK
UNDERGROUND V ČECHÁCH 1981–1986
UNDERGROUND V LETECH 1983–1988

https://www.ustrcr.cz/publikace/

Úvodní slovo ředitele

Vážení a milí přátelé,

blíží se závěr roku. Ten letošní, „čtyřkový“, proběhl v **ÚSTR** rychlostí blesku. Možná se zrychlila doba, možná se „pouze“ zrychlilo naše vnímání času – kdo ví? Pravdou však zůstává, že **ÚSTR** má za sebou mimořádně úspěšný rok práce v intenzivním toku událostí. Po takřka osmi letech máme nové, **důstojné sídlo**. Výročí pádu komunismu jsme si připomněli mimořádně úspěšnou, **třídenní mezinárodní konferenci** a nadto vyšly a do konce roku vyjdou **ojedinělé knižní počiny**. Za všechny alespoň zmíním čtyřdílné monumentální dílo Popraveni z politických důvodů ...
Před bilancí však obecně upřednostňuji sdílení. Dovolte mi podělit se s vámi o zážitek, kterého jsem byl osobně účasten, a který mne skutečně potěšil. Před několika dny jsem se účastnil **Dějepisné soutěže studentů gymnázií** v Chebu. Sympatické znalostní klání představuje již řadu let největší setkání středoškolských studentů České a Slovenské republiky a letos se zapojilo **298 gymnázií!**
Osobně zastávám názor, že každá **nastupující generace** představuje budoucnost své země.
Byl jsem hrdý na to, kolik mladých lidí se **zajímá o moderní dějiny** a současně – jak hluboké znalosti studenti mají.

Den poté jsem se pak účastnil **pietní akce v Mikulově** a navazující **konference Můj příběh železné opony**, která se letos zaměřila na efektivní metody vyučování moderních dějin na základních a středních školách. Mimořádně emotivně silná a důstojná pieta se konala u **Památníku obětem železné opony**. Její účastníci tak uctili památku lidí, kteří za totality zahynuli při pokusech překročit **státní hranice**. Na pietní akt pak navázala mezinárodní konference na zámku v Mikulově, které se účastnilo více než **sto zájemců**. Měl jsem možnost být součástí **panelové diskuze** a odpovídat na dotazy zájemců. Lidé nám pak ještě hodinu osobně děkovali za naši práci i můj příspěvek na téma **„potřeba nezapomínat“.**

Jak v Chebu, tak v Mikulově za mnou chodily **desítky lidí, studentů, občanů**, zástupců veřejného kulturního života se slovy: „Vy mě neznáte, ale já Vás ano. **Strašně Vám fandím!** Držte se!
Děláte skvělou práci!“

Ta poděkování patří všem **zaměstnancům ÚSTR** za jejich skvělou práci! Mám obrovskou radost, že lidé znají naše **knihy, konference, přednášky**. Ještě jednou, všem srdečně děkuji.

Děkujeme všem, kteří naši činnost sledují. Děkuji, že o nás víte.

Děkuji, že se účastníte našich akcí a naše činnost vám není lhostejná.

Za to Vám patří náš **skutečný dík**.

Klidné prožití vánočních svátků, mnoho zdraví, štěstí a spokojenosti v novém roce, Vašim rodinám, přátelům a blízkým přeje

Ladislav Kudrna
ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů

Popravení z politických důvodů

„Justiční vraždy představují jednu z **nejbrutálnějších** a zároveň nejsofistikovanějších forem teroru. Tento **násilný akt** totiž umožňuje nejen přímou **fyzickou likvidaci** skutečných či potenciálních **politických odpůrců**, ale z hlediska ovládání společnosti zahrnuje také celou řadu dalších funkcí, například **zastrašování ‚nepřátel‘**, mobilizaci vlastních příznivců či ideologickou indoktrinaci. **Politické popravy** na základě rozhodnutí soudu ale zároveň zachovávají zdání legitimnosti,“ říká **Petr Mallota**, vedoucí autorského kolektivu a hlavní editor rozsáhlé monografie **Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu**, kterou s nakladatelstvím Academia vydává **Ústav pro studium totalitních režimů**. Unikátní monografie o čtyřech svazcích a v rozsahu více než **3600 tiskových stran** mapuje všechny doposud známé tragické kauzy popravených z politických důvodů a vedle toho se zaměřuje i na **kontroverzní případy**, které leží na hranici mezi politickými a kriminálními delikty, či ji dokonce překračují. **Slavnostní křest** spojený s besedou s několika autory monografie se uskuteční ve středu **4. prosince 2024 v 17.00** hodin v Konferenčním sále **ÚSTR v Paláci Archa**. Akce je určena také pro širokou veřejnost.

Popravení
z politických důvodů
v komunistickém
Československu
Petr Mallota a kol.
Petr Mallota a kol.
Popravení z politických důvodů
v komunistickém Československu
KŘEST

https://1url.cz/41ZRs

Ekonomické mýty o situaci před rokem 1989

V obecném povědomí i některých politických a odborných debatách přežívají mýty o **ekonomické a sociální situaci** před rokem 1989. Objevují se tvrzení o ekonomické soběstačnosti, rovnosti v sociální oblasti, jistotách a **finanční spokojenosti obyvatel** komunistického Československa. **Seminář ÚSTR**, který se uskuteční v úterý **10. prosince od 10 h**. v Konferenčním sále ÚSTR v Paláci Archa se zapojením externích odborníků z Česka i zahraničí, a to nejenom historiků, ale také ekonomů a právníků, se zaměří na **ekonomickou situaci**, dále například na **sociální a důchodové zabezpečení** ve vztahu k sociálním skupinám typu „bývalých lidí“, **politických vězňů**, obětí kolektivizace apod. a srovná je s **privilegovanými skupinami** v rámci deklarované rovnosti a faktické nerovnosti, zpochybní i mýtus **o bezplatném zdravotnictví**, a povede diskuzi o dalších ekonomických a sociálních tématech, jako tzv. plné zaměstnanosti, rovnosti šancí při přístupu k zaměstnání, **vzdělání** apod.

A07
100
PADĚLÁNÍ BANKOVEK SE TRESTÁ PODLE ZÁKONA
A07 579086
BANKOVKA STÁTNÍ BANKY ČESKOSLOVENSKÉ
STO
KORUN
ČESKOSLOVENSKÝCH
1989
KLEMENT GOTTWALD
100
SEMINÁŘ

https://1url.cz/J1ZRT

Třetí odboj

Nejnovější číslo historické revue **Paměť a dějiny** je

paměť a dějiny

paměť a dějiny

PROMĚNY REZISTENCE
v komunistickém Československu

KRISTINA VLACHOVÁ
Dokumentární film a zločiny totalit

KONTEXT
V očekávání atomové války

LETÁKY
odbojářů ze Světlany

věnováno **třetímu odboji**. Ten byl ještě v nedávné minulosti předmětem mnoha bouřlivých debat jak mezi historiky, tak širší veřejností. Ovšem dnes, **35 let po sametové revoluci**, už jej nelze relevantními argumenty zpochybňovat. V poúnorovém Československu byl **aktivní odpor** vůči režimu organizován zdola a zapojily se do něj **stovky odbojových skupin** a tisíce lidí. Projevy jejich **rezistence vůči totalitě** se ovšem lišily, sahaly od organizovaných přechodů hranic či výroby a **distribuce letáků** přes spolupráci se zpravodajskými službami demokratického Západu až k **ozbrojeným akcím a sabotážím**. Právě o nejrůznějších podobách třetího odboje, jeho globálních souvislostech i lokálních projevech aktuální číslo revue **Paměť a dějiny** je.

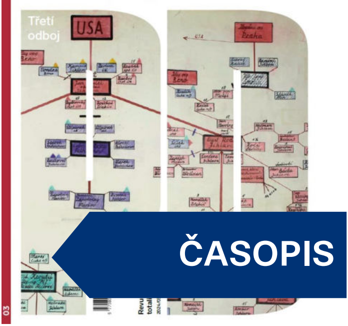
Třetí odboj
USA
03

ČASOPIS

https://1url.cz/F1ZRj

Cáry starých filmů

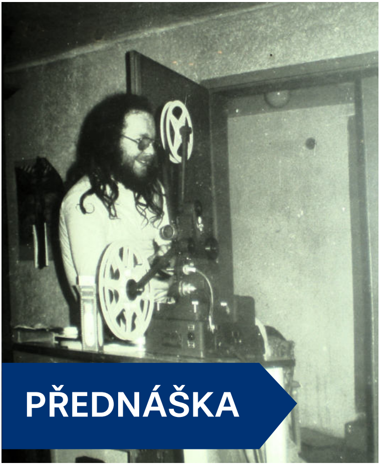

PŘEDNÁŠKA

Ústav pro studium totalitních režimů zve na komponovaný pořad **Cáry starých filmů**, kterým bude provázet disident, bývalý šéfredaktor samizdatového časopisu Vokno a jeden ze zakladatelů undergroundového hnutí v Československu a nyní badatel **František Stárek Čuňas**. Promítání s komentářem a následnou besedou se pro veřejnost uskuteční v Konferenčním sále ÚSTR v Paláci Archa ve **čtvrtek 12. prosince** od 17.00 h. V unikátním pořadu budou k vidění zcela amatérské práce, „cvička“ žáků FAMU i ukázky z profesionálních dokumentů, věnujících se v 70. letech minulého století vystoupení kapel jako **PPU či DG 307**. To vše v kontrastu se vzorky propagandistických televizních pořadů a instruktážních filmů **Státní bezpečnosti**.

https://1url.cz/A1ZRd

Gestapo

Kniha s jednoduchým názvem **Gestapo** nabízí komplexní pohled na problematiku velitelských pozic nacistické **tajné policie** v Protektorátu Čechy a Morava. Na základě výzkumu v zahraničních i tuzemských archivech a s využitím nejnovější odborné literatury autoři **Jan Vajskebr** a **Jan Zumr** popisují vývoj a organizaci tajné státní policie a předkládají analýzu kariérní dráhy i dalších životních osudů jejích příslušníků. Kniha obsahuje také 207 medailonů **nejvyšších představitelů Gestapa**, kteří v letech 1939 až 1945 sloužili v **českých zemích**. S **Ústavem pro studium totalitních režimů** knihu o 1008 stranách vydává nakladatelství Pulchra.

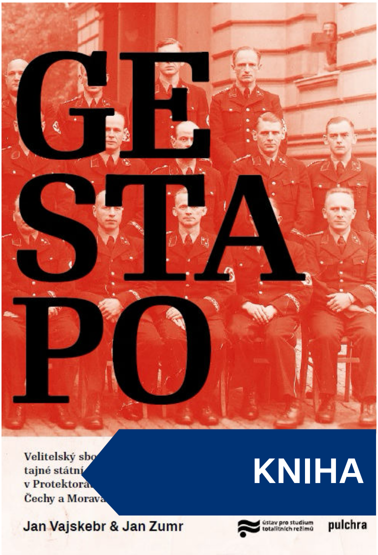
GESTAPO
Velitelský sbo
tajné státní
v Protektora
Čechy a Morava
KNIHA
Jan Vajskebr & Jan Zumr
ústav pro studium totalitních režimů
pulchra

https://1url.cz/r1ZR4

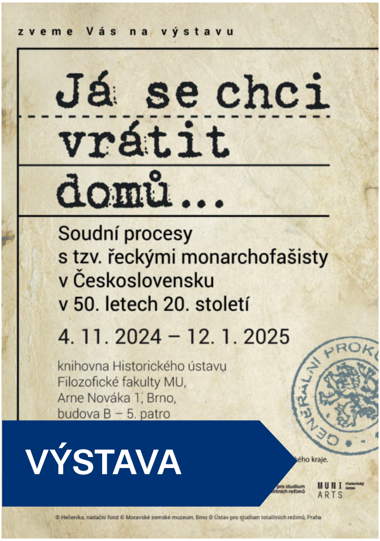
zveme Vás na výstavu

Já se chci vrátit domů ...

Soudní procesy s tzv. řeckými monarchofašisty v Československu v 50. letech 20. století

4. 11. 2024 – 12. 1. 2025

knihovna Historického ústavu Filozofické fakulty MU, Arne Nováka 1, Brno, budova B – 5. patro

VÝSTAVA
GENERÁLNÍ PROK
ého kraje.
pro studium itních režimů
MUNI ARTS Historický ústav

© Hellenika, nadační fond © Moravské zemské muzeum, Brno © Ústav pro studium totalitních režimů, Praha

Já se chci vrátit domů ...

Počátkem roku 1951 se pokusily **překročit hranice** ČSR směrem do Německa a Rakouska **skupinky Řeků** vykazující se pasy vystavenými řeckým vyslanectvím v Praze. Československé bezpečnostní a stranické orgány zpozorněly, když jim představitelé **Komunistické strany Řecka** přiznali, že se na našem území nachází skupina **200–300 válečných zajatců** z řad královské řecké armády, označovaných také jako monarchofašisté. Došlo k **zatčení 83 Řeků**, včetně tří žen. **Státní bezpečnost** pak zahájila vyšetřování **„protistátní činnosti“** těchto řeckých emigrantů na našem území. A vše došlo až do soudních síní ... Do 12. ledna příštího roku probíhá i díky **Ústavu pro studium totalitních režimů** v knihovně Historického ústavu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity **v Brně výstava** pod názvem **Já se chci vrátit domů ...**, která mapuje soudní procesy s tzv. **řeckými monarchofašisty** v Československu v 50. letech 20. století a jejich snahu se odtud dostat zpět do **Řecka**.

https://1url.cz/g1TU8

Gulag a Československo III.

Na vánoční trh brzy zamíří již třetí pokračování knižní řady **Gulag a Československo**, tentokrát s podtitulem **Válka**. Publikace, spoluvydaná **Ústavem pro studium totalitních režimů** a Nakladatelstvím Academia, je vytvořená na základě výzkumu **ukrajinských a ruských archivů**, osobních vzpomínek a dostupné literatury, přináší svědectví o represích vůči československým občanům a krajanům nacházejícím se **v době druhé světové války** v Sovětském svazu. Krutý střet s tamní realitou čekal **tisíce uprchlíků** z Podkarpatské Rusi, stovky **protektorátních Židů** a dalších obyvatel okupovaného Československa, kteří hledali útočiště před rasovým nebo **politickým pronásledováním**. Většina z nich byla za nelegální **přechod hranice**, špionáž a další vykonstruované prohřešky **sovětskými orgány** zatčena a odsouzena k několikaletým trestům nucených prací. V **táborech gulagu** rozesetých po celém SSSR se jejich osudy prolnuly s krajany již dříve odsouzenými v průběhu kolektivizace, velkého teroru a dalších represálií. Publikaci o **perzekuce československých občanů a krajanů** v Sovětském svazu sestavili **Adam Hradilek, Jan Dvořák, Anna Chlebina** a další historici a badatelé z **Ústavu pro studium totalitních režimů**.

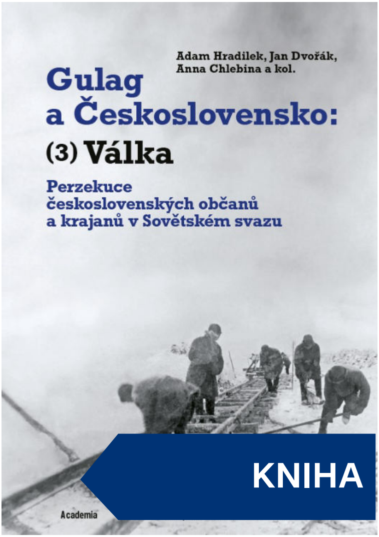
Adam Hradilek, Jan Dvořák,
Anna Chlebina a kol.
Gulag
a Československo:
(3) Válka
Perzekuce
československých občanů
a krajanů v Sovětském svazu
KNIHA
Academia

https://1url.cz/P1ZRh

Rok 1989 očima StB

Unikátní seriál o **roce 1989**. Informace o situaci v Československu předkládaly stranickým a státním funkcionářům formou **zpráv, analýz a monitoringu** veřejného mínění zpravodajské služby, především pak **Státní bezpečnost**. A to prostřednictvím analytického odboru II. správy **Sboru národní bezpečnosti** (SNB). Ten soustřeďoval poznatky získané na centrální i regionální úrovni vlastní operativní činností, **tajným sledováním**, nasazováním operativní techniky a zejména prostřednictvím **tajných spolupracovníků**. Listopadem 1989 skončila absolutní moc **Státní bezpečnosti**, ale mašinérie se samozřejmě nezastavila. Začalo období takzvaného „zametání stop“ a **skartace** co největšího množství důkazů…

ROK
1989
OČIMA
STB
SERIÁL

https://1url.cz/s1wvQ

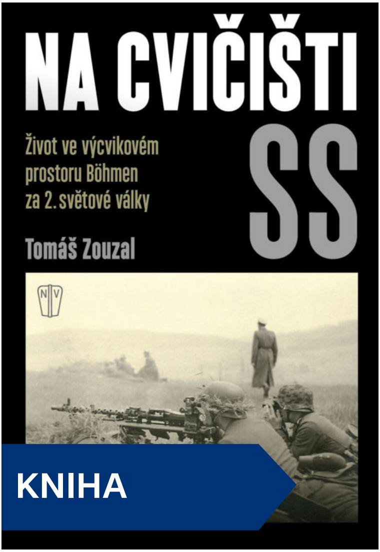
NA CVIČIŠTI
SS
Život ve výcvikovém prostoru Böhmen za 2. světové války
Tomáš Zouzal
NV
KNIHA

Na cvičišti SS

Mezi Benešovem a Sedlčany se za 2. světové války nacházela největší základna **Waffen-SS** v Evropě – vojenský výcvikový prostor **Böhmen**. Aby mohl vzniknout, musely desetitisíce zde žijících Čechů **opustit své domovy** a majetek jim vyvlastnila **Velkoněmecká říše**. Zabrané území se krok za krokem proměňovalo v intenzivně využívaný vojenský újezd, a když chyběly pracovní síly k jeho budování, byli sem na výstavbu deportováni vězni **koncentračních i jiných táborů**. Kniha **Na cvičišti SS** historika **Tomáše Zouzala** z **Ústavu pro studium totalitních režimů** líčí pestrou historii cvičiště včetně příběhů lidí, kteří se v něm ocitli.
Autor svou knihu poprvé představí ve čtvrtek 5. prosince v Kulturním centru Města Bystřice od 16:00 h. Publikaci zde bude také možné za zvýhodněnou cenu zakoupit.

https://1url.cz/H1ZRC

Návrh rozpočtu ÚSTR

Ústavně právní výbor **Poslanecké sněmovny ČR** dne 7. listopadu 2024 jednomyslně schválil návrh státního rozpočtu **kapitoly 355** (Ústav pro studium totalitních režimů). Žádný z poslanců a poslankyň, nebyl proti, ani se nezdržel hlasování. Na adresu **Ústavu pro studium totalitních režimů** při této příležitosti zazněla pochvalná slova za jeho výsledky. Jedná se o velký závazek a **ocenění všech zaměstnanců** za jejich kvalitní práci.

ústav pro studium
totalitních režimů

UDÁLOST

https://1url.cz/j1ZRU

Střežíme a prosazujeme socialistickou zákonnost

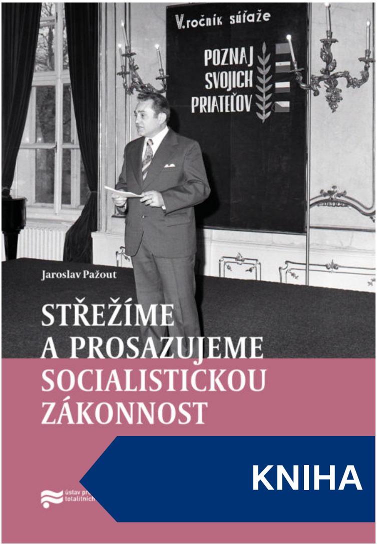
V.ročník súťaže
POZNAJ SVOJICH PRIATEĽOV
Jaroslav Pažout
STŘEŽÍME A PROSAZUJEME SOCIALISTICKOU ZÁKONNOST
KNIHA

Prokuratura představovala významný **mocenský článek komunistického režimu** po celou dobu jeho existence, především pak po roce 1952, kdy byla završena její přeměna na **instituci leninského typu**. Z orgánu veřejné žaloby se tak stala třídní institucí, jež měla za úkol střežit tzv. **socialistickou zákonnost**, k čemuž byla opatřena rozsáhlými pravomocemi. Její činnost se dotýkala prakticky všech oblastí života společnosti, které buď přímo ovlivňovala, nebo ve svých zprávách alespoň reflektovala. Historik ÚSTR **Jaroslav Pažout** ve své knize s podtitulem **Nejvyšší orgány československé prokuratury a jejich působení** v letech 1969–1989 analyzuje organizační a personální vývoj i působení nejvyšších orgánů prokuratury, včetně jejich postavení v politickosprávním a mocenském systému. Práce je založená na **důkladné pramenné rešerši**, včetně využití často nezpracovaných archivních fondů.

https://1url.cz/21VY9

Média o nás

LIDOVKY.CZ / 13. 11.

https://1url.cz/V1ZRf

O **nepoměru důchodů** mezi bývalými komunistickými prominenty a bývalými disidenty se ví dlouho. Před časem se stát rozhodl konat. Kam dospěl? V pondělí 11. listopadu to na tiskové konferenci shrnuli ministr sociálních věcí Marian Jurečka a šéf ÚSTR **Ladislav Kudrna**. Kromě bilancování představili i plány do budoucna v této problematice.

90´ ČT24 / 14. 11.

https://1url.cz/E1ZRI

Uplynulo 35 let od **pádu komunistických režimů** v Evropě. Ve většině států proběhlo předání moci nekrvavě. Vznikla nová geopolitická situace, došlo k zásadním změnám v evropském i světovém uspořádání. Vyrovnala se česká společnost s dědictvím komunistického režimu? Jak vnímají **17. listopad** lidé, kteří se už narodili do svobodné společnosti? Co ohrožuje demokracii a umíme jí bránit? Hostem „devadesátky" byla předsedkyně Rady ÚSTR **Monika Donagh-Pajerová** a 1. náměstek ředitele ÚSTR **Kamil Nedvědický**.

ČRo Radiožurnál / 17. 11.

https://1url.cz/H1ZRg

Historik **Jan Kalous** z **Ústavu pro studium totalitních režimů** na Národní třídě mluvil o událostech 17. listopadu, jak se **Státní bezpečnost** dostala i mezi studenty, jak fungovala **studentská hnutí** na ČVUT nebo FAMU, ale třeba i o iniciativě Blaničtí rytíři, která sbírá **svědectví** tehdejších demonstrantů. „Dodnes zůstávají některé otázky nezodpovězené," řekl v celodenním speciálu rozhlasové stanice.

Prima ZOOM / 25. 11.

https://1url.cz/d1ZRS

Předseda místního národního výboru, tajemník KSČ nebo plukovník SNB či velitel Lidových milicí. Ti všichni jsou v hledáčku ministerstev a **Ústavu pro studium totalitních režimů (ÚSTR)**. **Prominentní důchodci** se ale peněz nevzdávají bez boje a podle **Kamila Nedvědického** z ÚSTR dokonce někteří zpochybňují i svou totožnost.

Ohlédnutí …

Literární cena Waltera Sernera

V pondělí 4. listopadu byly slavnostně vyhlášeny výsledky nultého ročníku **Literární ceny Waltera Sernera**. Soutěže, kterou pro mladé literáty do 20 let vyhlásil **Ústav pro studium totalitních režimů**, se zúčastnilo 103 děl, celkovým vítězem s povídkou **Večer v máji** se stal student pražského Gymnázia Budějovická **David Seltenreich**.

ŽIJE!
VÍTĚZŮ SOUTĚŽE
ENA WALTERA SERNERA

https://1url.cz/61ZR0

(Ne)vyrovnání se s komunistickou minulostí

V letošním roce uplynulo 35 let od pádu komunistických režimů v Evropě. **Neblahé dědictví** totalitních systémů a komunistické minulosti však nadále zasahuje do fungování mladých demokratických států. Třídenní **mezinárodní vědecká konference**, kterou v Praze uspořádal **Ústav pro studium totalitních režimů**, se konala za účasti významných domácích i světových osobností a velkého zájmu médií.

Prague 1
LUKEŠ
Igor

INTERNATIONAL CONFERENCE
(NON)RECONCILIATION WITH THE COMMUNIST PAST: EUROPEAN CONTEXT
12 – 14 / 11 / 2024
Liechtenstein Palace, U Sovových mlýnů 4, Prague 1

https://1url.cz/K1ZRv

Vzdělávací tramvaj ÚSTR

Jako tradičně, ani letos nechyběl **Ústav pro studium totalitních režim**ů v programu slavnosti Korzo Národní, který **17. listopadu** probíhal v Praze na **Národní třídě** a v přilehlém okolí. **Ústav pro studium totalitních režimů** se zde prezentoval nejen svými knihami na stánku, ale především v takzvané vzdělávací tramvaji. **Petr Hlaváček**, ředitel Odboru výzkumu a vzdělávání ÚSTR měl přednášku o geopolitické sovětizaci a mentální rusifikaci Československa před rokem 1989, ředitel ÚSTR **Ladislav Kudrna** na téma Komunistický režim v 80. letech 20. století.

https://1url.cz/21ZRX

Cirkus ÚSTR

Od pádu berlínské zdi, sametové revoluce a počínajícího **rozvalu sovětsko-ruského impéria** počítáme už 35 let. Jakou úlohu v tom sehrál **český disent**? O tom se ve čtvrtek 14. listopadu 2024 večer za moderace **Petra Hlaváčka**, ředitele Odboru výzkumu a vzdělávání Ústavu pro studium totalitních režimů bavili v **Knihovně Václava Havla** v Praze v rámci letos již pátého pokračování debatního cyklu **Cirkus ÚSTR** ex-poslanec Pavel Bratinka, filosof Daniel Kroupa a publicista a filosof **Miroslav Vodrážka**.

VH
VH
CIRKUS ÚSTR
DĚJINY, PAMĚŤ A SVOBODA
VACLAVHAVEL.CZ
PRAVDA A LÁSKA NEREZAVÍ
© AK foto 202

https://1url.cz/O1ZR5

Adresa: Ústav pro studium totalitních režimů
Palác Archa – Na Poříčí 1047/26, 110 00 Praha

Připravilo: Oddělení komunikace ÚSTR, odpovědný redaktor: Martin Vacek
Autoři kreseb a fotografií: Karel Cudlín, Júlia Holaňová, Alexandr Kobranov, Markéta Mýšková (MPXX), František Stárek Čuňas, Jakub Šafránek, Pavel Šmejkal, Martin Vacek, Adéla Vacková a archiv Nakladatelství Academia.
Grafika a zlom: Michaela Váchová